

turizmde yükselen eğilim: jeoturizm

Son yıllarda gelişmeye başlayan ve adına Jeoturizm denen bu yeni tür turizm anlayışının temelinde, ilgili turistlere bu olaylardan yola çıkarak yerküreyi tanıtmak ve anlatmak yatıyor. Dünyada bir grup insan ellerinde broşürlerle ülke ülke gezerek önemli jeoturistik değerleri görmeye çalışıyorlar. Jeoturizm geliştikçe, Dünya için yeni bir kavram olan Jeopark kavramının içinde değerlendirilmeye başlandı. Dünyadaki jeoturizm etkinliklerinin büyük bir çoğunluğu Jeoparklarda yapılıyor.

Birkaç yıl önce Atlas okurları ile yaptığımız 'Hasankeyf Yok Olmasın' etkinliği için Hasankeyf'in büyüleyici sokaklarında dolaşırken birden arkamdan biri sarıldı. Kim olduğunu anlamaya fırsat bulamadan bir de soru geldi: "Hocam bu taşlar kum taşı değil mi?" Dönüp baktığımda daha 15 gün önce çok keyifli bir jeolojik tur yaptığımız gruptan Cerrahpaşa'da öğretim üyesi olan bir hocamız ve kızıyla karşılaştım. Huri hanım kızıyla birlikte Hasankeyf'in dik yarlarını oluşturan kayaları merak etmişler. Tartışma devam ederken insanların arasında beni görmüş ve yanıma gelmişler. Aralarındaki tartışmaları anlatırken kulaklarıma inanmadım. Ben bu kadar çok şeyi ne zaman öğretmiştim de onlar da kendi aralarında tartışmaya başlamışlardı.

Hayranlıkla izlediğimiz bazı doğal anıtların öyküleri inanılmazdır. Kapadokya'da gezerken bu olağanüstü görüntülerin nasıl ve hangi koşullarda oluştuğunu, Pamukkale'nin beyaz travertenlerinin neden sadece bu alanda olduğunu düşündünüz mü hiç? Anadolu'yu gezerken yol boyunca rastladığınız rengarenk kayaların neden bu renklerle bezendiğini, dal sanarak elinize aldığınız bir ağacın nasıl olup da taş haline geldiğini veya 2000 metre rakımda bulunan kayaların içinde neden denizde yaşayan canlıların fosillerinin bulunduğunu merak etmiş olmalısınız. Doğada gözümüzle görebildiğimiz olayların sayısı çok fazla değil. Her şey biz farkında olmadan akıp gidiyor. Ancak görelim veya görmeyelim Yerküre üzerinde meydana gelen olaylar o günün tarihiyle bir yerlere kaydediliyor.

İnsanlar tarafından bırakılan kültürel mirası inceliyor, anlıyor ve koruyoruz. Bir tabletin okunması bile bize binlerce yıl önce yaşayan insanlar hakkında çok detaylı bilgiler veriyor. Çünkü birileri bu kültürel mirasların öykülerini bir yerlere kaydetmiş olabiliyor. Bir çok eseri ise yapanların imzalarından tanımak gibi bir avantajımız var. Bu eserlerin tümü bizden binlerce yıl önce yaşayan insanların mesajlarını günümüze aktarıyor. Aynı şekilde 4,6 milyar yıl yaşındaki Yeryuvarı da oluşumundan günümüze kadar başından geçen her öyküyü kayalara kaydederek, geçmişini hakkındaki birçok bilgiyi günümüze göndermiş. Bu kayıtları bazen bir tortul kayacın bünyesine bazen de magmadan gelen bir mineralin bünyesine saklamış. Yeryuvarı içinde bulunan magmatik, başkalaşım ve tortul kayaları inceleyen yer bilimciler Yeryuvarı'nın geçmişi hakkında çok önemli bilgiler elde edebiliyorlar.

Özellikle tortul kayalarda bulunan fosiller, geçmiş canlı yaşamına ait çok önemli kayıtlardır. Fosiller yaşadıkları dönemin cansız tanıklarındırlar ve o yaşadıkları dönemlere her türlü bilgiyi günümüze aktarırlar. Kayacın oluştuğu dönemin iklimi, o denemdeki biyolojik çeşitlilik, tortul kayaların yaşı, çeşitli tektonik olaylar fosiller sayesinde ortaya çıkarılır.

Deniz Tabanı Yayılması sırasına oluşan yastık lavlar ise bir zamanlar o bölgenin okyanus diplerinde

meydana gelen bir açılma olayının etkisinde kaldığının en ilginç kanıtlarından biri. Yine Toroslar'da, Himalayalar'da ve diğer yüksek dağlardaki kayaların içinde deniz canlılarının fosillerinin görülmesi, bize bir zamanlar buraların denizlerle kaplı olduğunun en büyük delilleri. Ya da kıvrılmış kayaç katmanları bir zamanlar bölgede bir sıkışma yaşandığının en güzel kanıtları. Bu kanıtlar bize yüzlerce milyon yıl önce-sinin dünyası hakkında kapsamlı bilgiler verebiliyor.

Bir çok jeolog ilk dört paragrafı okuduğunda "Eee.. Ne var bunda ..! Bunlar zaten mesleğimizin konuları ve biz bunları çok iyi biliyoruz" diyebilir. Böyle bir sezenişte haklılık payı da yok değil aslında. Ancak bu yazdıklarımı bilmeyen birkaç milyar insan var ve bu bilgiler onlar için oldukça ilginç bilgiler.

İşte son yıllarda gelişmeye başlayan ve adına Jeoturizm denen bu yeni tür turizm anlayışının temelinde, ilgili turistlere bu olaylardan yola çıkarak yerküreyi tanıtmak ve anlatmak yatıyor. Dünyada bir grup insan ellerinde broşürlerle ülke ülke gezerek önemli jeoturistik değerleri görmeye çalışıyorlar. Jeoturizm değeri olan bölgeleri iki farklı kategoride değerlendirmek mümkün. Fazla görsel değeri olmayan ama bilimsel değeri çok fazla olan birinci grup bir fosil yatağı, bir mineral oluşumunu içeren bir bölge olabilir. İkinci grup ise bilimsel değerinin yanı sıra görsel değeri de

fazla olan gruptur. Her iki grubun da önemli bir ziyaretçi kitlesi var ve ülkemiz Jeoturistik açıdan oldukça zengin bir bölgede yer alıyor. Kuzeyden – Güneye, Batıdan- Doğuya her bölgede Jeoturizm yapılacak bölge sayısı o kadar fazla ki, tümünü yazsam sayfalar yetmez. Jeoturizm etkinlikleri sırasında en çok özen gösterilen konuların başında ise bu jeolojik değerlerin korunması geliyor. Eğer bu özen gösterilmezse kısa süre içinde bir çok fosil ve mineral yatağı hızla yok edilebilir.

Aslında içinde jeolojinin olmadığı bir turizm türü yok gibi. Yani jeoloji turizmin her alanında var ancak benim sözünü etmek istediğim doğrudan jeolojik bilgilerin öğretildiği ve gösterildiği alanların veya güzergâhların oluşturulması. Örneğin Kapadokya İnsan- Jeoloji ilişkisinin en yoğun yaşandığı, dünyanın önemli jeoturizm değerlerinden biri. Jeolojik olarak anlatılan ise rehberin “Volkan patladı, daha sonra aşınma oldu ve peri bacaları oluştu” dan ibaret. Oysa bir jeologun rehberliğinde yapılacak bir turda bölgenin jeolojik tarihiyle ilgili çok şey öğretilebilir.

Jeoturizm geliştikçe, Dünya için yeni bir kavram olan Jeopark kavramının içinde değerlendirilmeye başlandı. Dünyadaki jeoturizm etkinliklerinin büyük bir çoğunluğu Jeoparklarda yapılıyor. Örneğin Midilli’deki jeopark bu yıl bir milyonuncu ziyaretçisini ağırladı.

Ancak bir jeoturizm programının yapılması için bir jeoparka gereksinim yok. Ülkemizde bir hafta sürecek yüzden fazla jeoturistik rota var. Yapılacak tek şey bu rotaları turizm firmalarının programlarına almasını sağlamak.

Türkiye hem görsel hem de bilimsel bir değere sahip jeolojik oluşumların çok bol bulunduğu bir bölge. Son yüz milyon yıl içinde iki büyük okyanusun açılıp kapandığı, bu okyanusların izlerinin anadoluda rahatlıkla gözlenebildiği zengin bir jeolojiye sahip. Ben 2006-2008 yılları arasında, TEMA’nın bir yan kuruluşu olan ama daha sonra nedense kapatılan BİOTEMA TUR için üç jeolojik turda, rehberlerin yanında jeolojik danışman olarak bulundum. Bu üç tura da Üniversite mezunları veya işadamları katılmıştı. Tur boyunca ilginç jeolojik oluşumlarda durularak bu oluşumların bölge, Türkiye ve Dünya jeolojisi için ne anlama geldiğini anlatmıştım. Kimi zaman eski bir okyanus tabanından geçmiş, kimi zaman ise bir maden yatağının nasıl oluştuğunu tartışmıştık.

Bu turlara katılanların büyük çoğunluğu aslında ne ile karşılaşacağını bilmeden geliyor. Ancak basit olarak anlatılan jeolojik öyküleri zamanla can kulağıyla dinlemeğe ve çok ilginç detayları not almağa başlıyorlar. Aldığım geri bildirimlerin çoğunun özeti: “Taşlara ve dünyaya bakış açımız değişti. Artık kayaların bizim için çok önemli bir yeri var” şeklindeydi. Ülkemizde Jeoturizm ön plana çıkmaya başladığında meslektaşlarımız için yeni bir iş kapısı açılmış olacak.

Jeoturizmin amacı sadece bu muhteşem eserlerin görülmesi ve öykülerinin öğrenilmesi değil. Bizim bazen barınak olarak bazen de korunma amaçlı olarak aklımıza getirdiğimiz taşların aslında çok değerli birer belge olduğunu da anlatmak. Jeolojiyle ilgilenmeyen insanlara bu jeolojik süreçleri ne kadar iyi anlatırsak yerküreyi korumak için o kadar çok çaba serfetmiş olur, dünyayı değil ama belki kendimizi kurtarmak için bir adım atmış oluruz.

